

Dissertationes Ad Jus Publicum Romano-Ecclesiasticum

Bessel, Johann Franz

Coloniæ, 1715

VD18 14847493

§. IV. Qvam Potestatem Habeat Summus Pontifex Circa Res Ecclesiasticas
Temporales, Pias Fundationes, Testamenta Ad Causas Pias Etc.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61383](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-61383)

§. IV.

QVAM POTESTATEM HABEAT SUMMUS PONTIFEX
CIRCA RES ECCLESIASTICAS TEMPORALES, PIAS
FUNDATIONES, TESTAMENTA AD CAUSAS
PIAS ETC.

S U M M A R I A.

1. Res Ecclesiasticae mobiles pretiosae
vel immobiles sine consensu Pontificis
nequeant alienari. 2. Ab hac regulâ
quiam casus excipiatur? 3. Adseritur
pœna temere alienantium.
4. An consensus Papæ in alienatione
predictorum bonorum etiam intercede-
re debet de consuetudine Germania? 5. An summus Pontifex ha-
beat potestatem bona sua uni Ecclesiæ
aferendi aut alteri Ecclesiæ con-
cedendi. 6. Referuntur argumenta
sententia affirmativa. 7. Adseritur
et probatur sententia negativa. 8. An
summus Pontifex sine justâ causâ pos-
sit Episcopatum dividere? 9. Re-
spondeatur ad argumenta contraria.
10. Quæ dicatur Pontificis potestas

ordinaria. 11. Quæ dicatur plenâ-
tudo potestatis. 12. Omnes pœna dispo-
sitiones subsunt summo Pontifici. 13. An legatum fiat caducum ex eo
quod ad usum à testatore intentum
nequeat applicari. 14. Quando testa-
tor legat alicui incapaci sub modo
licito, et casu quo onera injuncta
non impleantur, substituit alios, an
tunc legatum possit à Pontifice in alios
usus converiri? 15. Quando testator
legat sub modo illicito, quid agent-
dum? 16. Quando legat alicui inca-
paci sub modo illicito, quid eo casu
agendum sit. 17. An summus Ponti-
fex sine consensu Cardinalium posse
alienare bona immediate spectantia
ad sedem Apostolicam?

Quæres 1. An sine consensu summi
Pontificis possint res Ecclesiasticae immo-
biles, fundi numirum, districtus, territo-
ria, validè alienari?

Resp. Res immobiles vel mobiles
pretiosæ Ecclesiasticæ, adeo sub-
jectæ sunt reservationi pontificiæ,
ut sine consensu Pontificis neque-
ant validè alienari. Fagnanus ad e.,
nulli s. de rebus Eccles. non alien. n. 12.
P. Engel. n. 15. eod. tit.

Prob. per Extravag. ambitiose de
rebus Eccles. non alien. ubi Paulus II.
prohibet omnium rerum & bono-
rum Ecclesiasticorum (scilicet im-
mobiliū & mobilium pretioso-
rum) alienationem, omneque pa-
tētum, per quod ipsorum Domi-
nium transfertur, concessionem,
hypothecam (scilicet specialem)
locationem & conductionem ultra
triennium, nec non infeudatio-
nem,

nem, contractum emphyteuticum, præterquam in casibus à jure permisis, ac de rebus & bonis in Emphyteusin ab antiquo concedi solitis, & tunc Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus & bonis, quæ servando servari non possunt, pro instantis temporis exigentia, & innovat decreta & constitutiones prædecessorum super hoc editas, alienationes, hypothecas, concessiones locationes, conductiones & infeudationes irritat, & contraventientibus poenas imponit. Quare per dictam extravagantem omnis alienandi modus etiam in casu licto, & servatis juris solennitatibus regulariter prohibetur Papa inconsulto: Sed

Dices, In eadem extravagante apponitur exceptio illa: *præterquam in casibus à jure permisis*, sed in jure permisum est, ut ob evidenter Ecclesiarum utilitatem & ob alias causas ac servata juris solennitate fieri possit alienatio bonorum Ecclesiarum, ergo etiam post dictam extravagantem licebit res Ecclesiarum alienare in casu licto & cum debita solennitate, sicut licebat per antiquiores Canones.

Resp. Clausulam illam: præterquam in casibus à jure permisis esse referendam ad Emphyteusin duntaxat, non autem ad præcedentia; quod ex eo colligitur, tum quia illa clausula est posita in medio duorum capitulorum, quæ de Emphyteusi loquuntur, & consequenter referri debet ad solum

contractum Emphyteuticum, non autem ad omnia præcedentia, tum quia secundò ille textus permittit concessionem emphyteuticam de bonis in Emphyteusin concedi solitis, & addit verba illa: *& tunc Ecclesiarum evidenti utilitate*, quæ verba fuissent superflua, si exceptio illa præterquam in casibus à jure permisis esset referenda ad omnem speciem alienationis, quia causa evidenter utilitatis est unus ex casibus permisis in jure, ut *o. sine Exceptione caus. 12. quest. 2.* Unde sensus extravagantis est, ut contractus emphyteuticus bonorum Ecclesiarum sine beneplacito Apostolico licite fieri possit, si tres conditiones concurrent: si sit de casibus in jure permisis. 2. Si sit de bonis ab antiquo in Emphyteusin dari solitis. 3. Si subsit evidens Ecclesiarum utilitas tempore contractus.

Alienatio igitur bonorum Ecclesiarum immobilium, vel pretiosorum mobilium prohibita est, etiam cum causa & solennitate sine beneplacito Apostolico, hæc tamen assertio & regula.

Fallit 1. ex *dd. in contractu emphyteutico, concurrentibus tribus conditionibus.*

Fallit 2. in bonis Ecclesiarum feudalibus, seu ab antiquo in feudum dari solitis, possunt enim infeudari, non obstante juramento de non infeudando, Romano Pontifice inconsulto, ut est *casus in o. ex parte de feudis.*

Fallit

Fallit 3. in fructibus & bonis, quæ servando servari non possunt, pro instantis temporis exigentia, quæ exceptio similiter habetur in præallegata *Extravag. ambitiose*, tales autem dicuntur res mobiles, quæ non durant triennio, vel usu absumuntur, vel non fructificant. *arg. l. lex que iutores §. fin. C. de administrat. tut. Fagnan. loc. cit. aliisque ab eo relati.*

Fallit 4. In terrulis & vineolis, quæ de consensu Episcopi alienari possunt sine solennitate. *c. terrulea caus. 12. quest. 2. Rebuff in Compend. alienat. n. 172.*

Fallit 5. In alienatione necessaria, quæ fit ex necessitate juris, eo quod jus præcipiat illam fieri, in ea enim non requiritur solennitas requisita in alienatione rerum Ecclesiæ, seclusi si fiat voluntate, licet ex causa necessitatis vel utilitatis Ecclesiæ. *Anton. de Butr. in c. pastoralu n. 11. Abbas ibid. 5. de his quæ sunt à Prælatis sine consens. capi. & ita servatur in curia, ideoque à S. congregatio ne Concilii Trident. responium est, valere legatum immobilium fratribus minoribus sub modo licto, nempe ut vendant & pretium convertant in usum fabricæ vel sacrifia, & idem si factum fuerit simpliciter, quia sub modo licto factum, intelligitur c. exiit qui seminat. §. ad hec, de V. S. in 6. nec in hujusmodi alienatione opus est solennitate, quia fit ex juris præscripto. Fagnan. loc. cit. n. 28.*

Porro juxta d. *Extravag. ambitiose*

de reb. Eccles. non alien. in alienantes bona Ecclesiæ inconsulto Pontifice pœnæ sequentes sunt statutæ. 1. Est nullitas contractus, qui tamen si alias Ecclesiæ sit utilis, cum nullitas proveniat ex defectu solennitatis, potest Ecclesia illum approbare & ratificare, nec ab eo receditur, nisi volente Ecclesiâ. Abbas in c. causam. 2. de judic. Jason in l. 3. C. de procurat. Put. decis 3. & 4. de Except. 2. Pœna est excommunicatio latæ sententia in alienantes, bona alienata recipientes. 3. interdictum ingressus Ecclesiæ Episcopis & Abbatibus, qui si sex mensibus in interdicto perseverarint animo indurato, à regimine & administratione Ecclesiæ cui præsunt, eo ipso sunt suspensi. 4. Inferiores Prælati eo ipso privati sunt beneficiis, quorum bona alienarunt. 5. Bona alienata ad Ecclesiam, ad quam pertinebant; libere revertuntur. Ultimo alienantes bona Ecclesiarum immobilia incidunt in pœnam constitutionis Leoninæ, quæ habetur in L. jubemus. C. de SS. Ecclæsiæ, cuius pœna est depositio alienantis, & satisfactio incommodi Ecclesiæ de rebus propriis facienda, ad quod obligantur hæredes sui, & cum ea constitutio Leonis esset localis, per Justinianum extensa est ad omnes, Ecclesias & omnia pia loca c. 1. & 6. Novell. 7.

Vera sunt hæc de puncto juris, attamen de consuetudine præsertim, in Germania & locis remotis, unde difficilis aditus ad Papam est, d. Extra-

Extravagantem receptam non esse, saltem quoad hoc ut etiam inferiores Prałati Episcopis subjecti teneantur in alienationibus consensum Papæ & non Episcopi requirere, attestatur P. Engel n. 15. *de reb. Eccles. non alien.* & ab eo relatus Zypæus in *Analysi Juris Pontif. d. iii. num. 2.*

Porro d. *Extravagantem* adhuc obtinere quoad notabilium prædiorum, integrorum monasteriorum, Ecclesiarum, Episcopatum, translationem & alienationem, indubitum est, quapropter Pontifex nunquam adhuc consensit in alienationem Monasteriorum, & Episcopatum ratihabitione etiam statuum Imperii ad manus sacerulares translatorum.

5. Quæres 2. An summus Pontifex habeat potestatem bona immobilia aut mobilia preiiosa ab una Ecclesia auferendi & alteri concedendi.

Quæstio hæc coincidit cum illa: An summus Pontifex possit monasterium ordini cuidam auferre, & alteri concedere v. gr. extinguendo religiosos unius ordinis & instituendo ibidem alterum ordinem; item an possit Ecclesiæ Cathedrales vel Collegiatas transferre ad regulares & vicissim?

Prima sententia hanc quæstionem affirmans his nimirum rationibus: 1. sicut Imperator potest auferre rem privati, & dare militibus pro præmio L. item si verberatus. ff. de R. V. ita & multo magis Papa potest auferre rem unius Ecclesiæ

vel Clerici & dare alteri, etiam sine justa causa; & quamvis injustè agat; tamen ferendum, nec quisquam potest ei dicere: cur ita facis? c. in memoriam. dist. 19. c. ex persona de pœnit. dist. 3. tum quia nulla persona ecclesiastica habet dominium utile vel directum in suo beneficio sive sacerdotali sive regulari, sed est constitutus procurator & administrator à Papa; quo argumento utitur Paulus de Castro lib. 1. Consil. 415. in facto præ. num. 4. vers. præterea & idem lib. 2. consil. 46. in fin. vers. plus videtur. n. 3.

Secundo omnia beneficia mundi sunt obedientialia & manualia respectu papalis potestatis. Quod fuit celebre dictum Baldi in l. rescripta. 8. v. item omnia beneficia mundi C. de preciib. Imperat. offerend. quem secuti sunt Alciatus de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 8. num. 3. & dictum Baldi videtur probari in c. si gratiose de rescript. in 6. per quem textum dicit ibi Gemin. in penult. col. Papam in titulis beneficialibus habere pro ratione voluntatem, & posse ad libitum auferre prælato titulum beneficij, & idem dicit in Consil. 88. incipien. Innocentius Papa in princ. ibi: Unde cum Papa possit removere beneficiatos quoscunque à titulis suorum beneficialium, etiam nulla causa legitima subsistente.

Tertio Papa habet (præsertim in beneficialibus) plenitudinem potestatis, cum sit supra omne jus humanum positivum c. proposuit de Concess. præbend. Unde in his absolute

P

lute

Iuste potest omnia c. 2. de præbend. in 6. Clement. 1. ad fin. ut lite pendent. & qui de hoc dubitat, dicitur dubitare de fide Catholica, & tanquam sacrilegus est censendus, ut in terminis ait Baldus lib. 1. consil. 477. n. 1. quem sequitur Alexand. lib. 1. consil. 2. n. 19.

Quarto. Titulos beneficiales, & signanter Patriarchatus Archi-Episcopatus, Romana fundavit Ecclesia, ut est textus in c. 1. & c. 2. dist. 22. c. olim dist. 95. & patet ex decretali Epistola Eugenii IV. ad Episcopum Cantuariensem, quæ incipit: *Non mediocri. S. quod vero dignitas & habetur in Bullario tom. 1. pag. 282. late Præpos. in summa dist. 44.* ergo potest Episcopos à suis titulis & administrationibus pro libitu voluntatis amovere; quippe ad quem spectat institutio, ad eundem & destitutio spectabit c. in *Lateranensi* §. 7. & 2. de præbend.

Quinto. Inferiores sacerdotes possunt etiam inviti ex una ad aliam Ecclesiam transferri à suis Episcopis. c. quæsum de rer. permitt. Glossa in c. omnes in verb. coacte caus. 7. quæst. 1.

Sexto. Papa potest in uno Episcopatu duos Episcopatus constitutere c. non autem caus. 7. quæst. 1. ubi hoc fuit gestum in persona Augustini, qui non successit, sed accessit Valerio adhuc viventi, nec fuit deputatus simplex Coadjutor, sed verus Episcopus, ut ibi legitur & notatur. Item potest summus Pontifex unire duos Episcopatus,

aut unum in plures dividere c. & temporis caus. 16. quæst. 2. c. sicut unire de excess. prelat. atque ita poterit summus Pontifex Ecclesias dividendo, uniendo, immutare, & consequenter bona unius Ecclesiaz sive immobilia sive mobilia pretiosa ab una auferre & alteri concedere.

Resp. Summus Pontifex sine rationabili causa non potest rem temporalem sive mobilem pretiosam sive immobilem uni Ecclesiaz auferre & alteri concedere. S. Thomas in 2. 2. quæst. 100. n. 1. ad 7. Cardinalis Cajetanus, Ulricus de Argentina Alberti Magni auditor in sua summa Thæologie, Cardinalis Turrecremata & Præpos. in c. latorem. caus. 1. quæst. 1. Fagnanus in c. quanto. n. 70. num. 83. 84. & 85. de translat. Episc.

Prob. 1. per c. Ecce. c. nullus dist. 99. c. de Ecclesiasticis. caus. 25. quæst. 2. c. conquerens. c. nunc vero. c. per principalem. caus. 9. quæst. 3. & ratio est, quia Papa non est absolutè dominus bonorum Ecclesiaz, sed dispensator, ergo nequit pro libitu & sine justâ causa res suas uni Ecclesiaz auferre, & alteri concedere. quod eleganter exprimit c. conquerente de restit. spoliat. ibi: *Non decet honestatem superioris sine manifesta & rationabili causa aliquem à suis beneficiis amovere, immo tenetur illis paterna provisione consulere.*

Aud. cit. Cardinalem Cajetanum in 2. 2. quæst. 100. art. 7. *Divi Thome*, ubi ait: *Nota tertio, quod cum potestas papæ quoad res temporales Ecclesiaz*

Ecclesiæ sit potestas non Domini sed Dispensatoris, ut in littera dicitur, consequens est, ut plenitudo potestatis papalis circa bona Ecclesiæ temporalia non exeat limites potestatis dispensativæ, sicut in naturalibus plenitudo potentia calefactivæ non exit limites potestatis calefactivæ, & in politicis plenitudo potestatis regiæ non exit limites regiæ potestatis, ac per hoc non potest papa ad libitum NB. donare res Ecclesiæ, sed potest tanquam habens apicem dispensativæ potestatis multo plus de eisdem dispensare, quam quicunq; alius proximus Ecclesiæ alicujus prælatus; hæc ille. Debet igitur Apostolicus esse fidelis & providus dispensator, & ejus judicium debet de vultu Dei prodire, c. ut nostrum, ut Eccles. benef. sine diminut. confer. c. cum eterni. de sentent. & re judic. in 6. consequenter non licet ei res Ecclesiæ aut beneficium Clerico auferre sine justa & rationabili causa.

Prob. 2. Si summus pontifex posset res temporales uni Ecclesiæ auferre sine justa & gravi causa, esset ideo, quia quod sit autoritate papæ, dicitur factum auctoritate Dei, & quia pontifex non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, & papa dicitur habere cælestis arbitrium. l. 1. in fin. C. de S. Trinitate, atqui quando pontifex res suas uni Ecclesiæ auferret sine justa & rationabili causa, non Deus sed homo id faceret, non divina sed humana potestate id conting-

ret, quia Deus non est author iniquitatis. c. quicunque caus. 11. quest. 3. sed omnia aut iusto judicio facit, aut suo permisso ita fieri finit, ut dicit textus in c. nec mirum. § Aruspicina. caus. 26. quest. 5. eatenus igitur manet in Romano pontifice Petri privilegium, quatenus ex ipsius æquitate fertur judicium, ut dicit textus in c. manet. caus. 24. quest. 1.

Prob. 3. Papa non potest sine 8 justa causa Episcopatum dividere & invito Episcopo dare alteri, textus est apertus in c. decimas. §. quod autem. caus. 16. quest. 1. & tenet Glossa in c. 1. verb. divisiones. dis. 10. atqui Episcopatum dividere, est res uni Ecclesiæ auferre; ergo si Pontifex nequit Episcopatum dividere invito Episcopo, neque poterit res suas uni Ecclesiæ sine justa causa auferre. Nnnc ad argumenta sententiaæ oppositæ & quidem

Ad 1. Resp. Negando, quod Imperator possit privato auferre jus quæsumum sine justa causa. Porro d. 1. item verberatum, quæ est 15. d. 2. est nimis ambigua (ut legenti patet) potest concordandorum jurium gratia explicari, quod ager questus. d. 1. fuerit assignatus militibus publicæ utilitatis causa. Quod eodem numero dicitur: Neminem posse contradicere Pontifici, etiam si injuste agat, hoc procedit forsitan quoad Ecclesiam militantem, sive pro foro Ecclesiæ militantis, in quo non licet disputare de facto Pontificis c. si quis suadent. S. qui autem. caus.

P 2

caus. 17. quest. 4. quia ipse de aliis
 judicat, sed a nemine judicatur.
 c. si papa dist. 40. at vero quoad fo-
 rum internum & quoad Deum id
 non procedit; ut declarat Abbas
 in cap. extirpanda. 5. qui vero n. 44.
 de prabend. Unde si prater consue-
 tudinem Romanorum Pontificum
 contingere hic casus, ut papa
 rem suam Ecclesiarum auferret &
 daret alteri, aut quem suo privaret
 beneficio absque rationabili causa,
 quamvis in tali casu judicio Eccle-
 siæ non esset subjectus, & non
 liceret ei contradicere, attamen
 injuste ageret, & quoad Deum
 non esset a peccato immunis; &
 dum dicitur quod papa habeat ple-
 nariam dispositionem Ecclesiarum,
 & rerum ecclesiasticarum, est hoc
 ita intelligendum: ut evitetur in-
 conveniens, & ne alicui fiat inju-
 stitia. 3. Quod nulla persona ec-
 clesiastica habeat in suo beneficio
 dominium directum aut utile re-
 spondet: vel sumitur beneficium
 formaliter pro ipso jure, vel ob-
 jective pro rebus ecclesiasticis illi
 beneficio sive juri subjectis? igitur
 beneficiatus sive secularis respectu
 sua Ecclesiarum, sive regularis respectu
 sui monasterii, neuter inquam
 habet dominium sive directum sive
 utile respectu sua Ecclesiarum vel
 monasterii; illud ipsum tamen be-
 neficium sive secularare sive regulare
 quod quis habet, & formaliter
 sumptum est aliquod ius reale, quod
 rique parum sine causa potest au-
 ferri, quam dominium; imo hæc

argumentatio est prorsus inepta:
 Titius nec dominium directum
 nec utile habet in hoc vel illo ob-
 jecto, ergo hoc objectum auferri
 potest; similiter enim inferri pos-
 set; Titius in fundo Tusculano
 nec dominium directum nec utile
 habet, sed solum jus servitutis, de-
 cimandi, venandi, pignoris &c.
 Ergo hæc jura ei libere auferri
 possunt. Dein licet singuli bene-
 ficiati nec dominium directum
 nec utile habeant in rebus ecclæ-
 siasticis suis beneficiis subjectis &
 annexis, ipsa tamen Ecclesia, ipsum
 gremium, & omnes beneficiati
 collectivè sumptu habent verum
 dominium quod illis sine justa &
 gravi causa auferri nequit.

Ad secundum quod omnia bene-
 ficia mundi sint obedientialia &
 manualia respectu papalis potesta-
 tis, adeoque beneficiarii unius
 Ecclesiarum aut ordinis auferri & alteri
 Ecclesiarum seu ordini conferri possint;
 Absolutè negatur, vel intelligi pot-
 est quoad potestatem absolutam &
 extraordinariam Pontificis, non
 verò quoad potestatem ordinariam.
 d. c. si gratiæ, plane non probat,
 quod beneficium legitime quæsi-
 tum pro libitu possit auferri, sed
 solum dicit, si beneficium ab in-
 capaci & cum dispensatione ad
 beneplacitum Pontificis restricta
 obtineatur, tale inquam beneficium
 libere posse auferri.

Ad tertium Resp. id procedere
 de potestate absoluta & extraor-
 dinaria, vel etiam de potestate
 ordi-

ordinaria in ordine ad beneficia acquirenda, cum antecedenter penes Pontificem sit leges condere, vi quarum aliquis capax vel incapax reddatur ad beneficia, & hoc sensu Pontifex habet etiam plenitudinem potestatis.

Ad quartum Resp. C. antec. N. conseq. ex hoc enim argumento solummodo probatur, quod sicut Romana Ecclesia dignitates instituit & fundavit, ita possit illas destituere, hinc tamen non licet inferre, ergo hæc fieri possunt pro libitu voluntatis, cum in his iusta causa exigatur; ut in superioribus probatum est.

Ad quintum Resp. Dist. possunt inviti transferri ex causa necessitatis vel utilitatis Ecclesiarum C. sine his requisitis intervenientibus: sub Dist. potestate ordinaria & justè N. Extraordinaria absoluta & injuste, C.

Ad sextum idem respondetur, nimirum exempla in contrarium adducta habere locum tantummodo concurrente gravi causa, qua cessante Apostolica sedes nec duos Episcopos in uno Episcopatu constituit, nec Episcopatum dividit. Unde si alicui Ecclesiæ auferrentur sua bona, beneficiato suum beneficium, Episcopo Episcopatus & quidem fine causa communis utilitatis vel necessitatis, hæc non esset dispensatio bonorum Ecclesiarum, sed dissipatio; ut notat Archid. in c. licet canon. num. 3. de Elect. in 6.

Corollarium quando dixi, quod 10 Pontifex nequeat res suas uni Ecclesiæ auferre sine iusta causa, hoc procedit de potestate ordinaria. 2. Quando dicitur Papam habere potestatem plenariam in beneficiis hoc ita intelligendum est, ut evitetur inconveniens & ne alicui fiat iniquitas. 3. In pontifice est duplex potestas, ordinaria scilicet ac à jure regulata, & secundum hanc pontifex nequit auferre jus quæsumum, sine iusta causa; quia licet princeps sit solitus legibus, tamen secundum leges vivere debet. 1. *digna vox* C. de 1 L. Dein 11 altera potestas in pontifice est suprema & absoluta, quam alio nomine appellant plenitudinem potestatis, eamque sic definit Baldus in l. 2. n. 45. C. de servit. & aqu. plenitudo potestatis est arbitrii plenitudo, nulli necessitati subjecta, nullisque juris publici regulis limitata. & secundum hanc probabiliter Papa omnia potest absolute, & sola voluntas habetur pro ratione. An vero pontifex utens hac plenitudine potestatis, dum causa iusta non subest, tutus sit quoad forum poli, tu judicabis.

Quares 3. *An penes Pontificem sit 12 potestas commutandi ultimas voluntates & testamente ad piæ causas?*

Pias dispositiones subesse pontificiæ authoritati adeo certum est, ut repugnet non tantum juri Canonico, sed etiam divino, dari aliquam talem piam dispositionem, quæ non subdit summo Pontifici Ecclesiæ

Ecclesiæ capiti. c. cuncta per mundum. c. per principalem. caus. 9. quest. 3. c. bene quidem dist. 96. & Pontifex habet plenissimam potestatem commutandi ultimas voluntates, clement. quia contingit de religios. domib. quando verò similes ultimæ voluntates, & ea, quæ ad pias causas relictæ sunt, immutari debeant ad alios usus? secernendi sunt diversi casus & regulæ.

13 Regula 1. Legatum non efficitur caducum ex eo, quod deputari non possit ad usum destinatum per testatorem, sed potest per Episcopum etiam commutari in aliam piäm causam, id quod procedit, siue testatoris voluntas impleri non possit de jure, siue de facto: de jure, ut si testator reliquerit centum pro missis canendis, quæ cantari non possunt propter interdictum, quo exemplo utitur Bart. in l. legatum n. 2. ff. de usufruct. legat. de facto, ut si pecunia relictæ à testatore non sufficiat ad monasterium construendum, quo casu debet converti in aliud usum. 1. legatum. ff de administrat. rer. ad Civit. pertin. ad quod facit optime Decretum Concilii Trid. in c. 8. Sess. 25. ubi præcipitur, ut si hospitalia ad certum peregrinorum aut infirmorum aut aliarum personarum genus fuerint instituta, nec in loco, ubi fuerint dicta hospitalia, similes personæ aut per pauca reperiantur, fructus illarum in aliud piüm usum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco & tempore

utilior, convertantur, prout ordinario cum duobus de Capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum diligendis magis expedire visum fuerit.

Regula 2. Quando testator legat alicui capaci sub modo licto, & casu, quo onera injuncta non impleantur, substituit alios, tunc legatum nequidem à summo Pontifice in alios usus converti debet. Ratio est, quia provisio hominis licita, facit cessare provisionem legis, & ita etiam procedit decretum Concilii Trident in d. c. 8. Sess. 25. ubi mandatur ordinario, ut fructus hospitalium convertat in alios usus, si ibi non sunt peregrini &c. dummodo etiam in hunc eventum in eorum fundatione aliter non sit expressum, etenim cum provisio hominis sit licita, cessare debet provisio & commutatio judicis.

Regula 3. Cum testator legat pio loco sub modo tamen illicito, & casu quo ejus voluntas de jure vel facto impleri non possit, legat alteri, & hoc casu sustineri potest, quod nec commutatio fieri debeat. Ratio est, quia testator non legavit præcisè & simpliciter sub modo illicito, sed conditionaliter: quatenus de jure non possit, legavit alteri, quæ dispositio videtur rationabilis, & consequentur non subest causa excludendi substitutum l. quidam. ff. de usufruct. legat.

Regula 4. Quando testator legat incapaci (v. gr. Minoribus Capucinis aut de observantia) sub modo illicito

illicito (v. gr. ut annuatim quid percipient; quando inquam testator non conditionaliter sed sim. pliciter absolute legat, & quidem in perpetuum prohibendo ne papa hujusmodi legatum convertat in alios usus & apponendo pœnam ademptionis legati in casum commutationis, tunc nihilominus legatum in alios usus converti potest, ac debet, non obstante prohibitione testatoris cum pœna adjectione. Ratio est, quia hoc casu voluntas testatoris licite impleri non potest, cum testator voluerit præcise, legatum annum v. gr. perpetuo obtineri à fratribus, quod repugnat regulæ, nec legatum ademerit, nisi in casum commutationis Apostolicæ, quæ conditio adjecta à testatore, quod superior non possit se illi immiscere, & alias devolvatur ad hæredem, habetur pro non adjecta, utpote turpis. Fagnanus in c. nos quidem n. 39. de testam. & plurimi ab eo relati.

Porro turpitudo præfatæ conditionis consurgit ex eo, quia dicta dispositio testatoris repugnat element. quia contingit de relig. domib. estque apposita in vilipendium authoritatis Romani Pontificis; tum quia inducit ad peccatum, scilicet ad retinendum aliquid contra færorum statuta Canonum.

Quæres 4. An summus Pontifex possit sine consensu Cardinalium alienare bona immobilia spectantia ad sedem Apostolicam?

¹⁷ Resp. Negative, Ratio, quia

Pius V. in constit. admonet. 35. edita quarto Calendas Aprilis 1587. in Bullar. tom. 2. pag. 221. statuit ut civitates & loca Romanæ Ecclesiæ etiam in feuda, aut quemque NB. alium alienationis titulum dari solita, ad sedem Apostolicam quomodo cunque devoluta & pro tempore devolvenda, eo ipso Cameræ Apostolicæ absque alia declaratione incorporata censeantur, perinde ac si nunquam in feudum vel alium titulum concessa fuissent, ut in §. 2. præterea statuit in §. 3. ut de hujusmodi alienationibus & infeudationibus tractantes, consulentes, aut alias verba facientes, easque summo Pontifici per se vel per alium insinuantes vel suadentes excommunicationis pœnam a laicæ Majestatis etiam in primo capite, ac confiscationis bonorum privationisque dignitatum ac beneficiorum eo ipso incurvant; & in §. 9. addit, ut Cardinales in assumptione pilei & sede vacante in conclavi jurare debeant prædictam constitutionem observare, eique non contravenire, nec Pontificibus NB. contravenientibus consentire, aut absolutionem à juramento petere, nec oblatam aut cancellam acceptare; Et assumptus NB. in summum Pontificem id ipsum promittat ac juret, & post coronationem suis litteris confirmet, ut latius habetur in ipsa constitutione.

Eadem constitutionem confirmarunt Pontifices successores Gregorius

gorius XIII. *constit. 3.* *inter cetera* in Bullario *tom. 2.* pag. 361. Sixtus V. *Constit. 1.* *Romanus Pontifex* pag. 286.

Innocentius IX. Constitutione 1. quæ incipit: *que ab hac sancta sede edita pridie Nonas Novembris 1591.* *ed. 12m. 2.* pag. 713. §. 4. declaravit *et. constitutione* Pii V. prohiberi quincunque infeudationem & alienationem civitatum & locorum eidem sedi tam immediate quam mediate subjectorum, non solum post eorum devolutionem, sed etiam antequam devoluntur; & in §. 5. præcepit Pii V. constitutionem jurari debere. Itaque stante hac declaratione Innocentii IX. planum est hodie Papæ non licere quemquam investire de feudo etiam non aperto.

Porro Bullam Pii V. ut præfertur declarata ab Innocentio IX. confirmavit ac innovavit, seque servaturum promisit ac juravit Clemens VIII. in constitutione prima *ad Romani Pontificis.* in Bullario *tom. 3.* pag. 1. ubi etiam in §. 7. declarationem Gregorii XIV. tanquam destruentem Pii V. constitutionem, alienandique occasionem præbentem ac minimè necessariam revocavit ac annullavit, perinde ac si nunquam emanasset; declarans eadem Pii V. constitutione prohiberi civitatum & locorum in ea contentorum, tam quæ nunquam antea in fœdum concessa, quam quæ alias sibi infeudata ac postmodum devoluta, aut etiam nondum devoluta fuerunt, infeudationes, prorogationes

investiturarum, etiam ex causa necessitatis aut evidentis & veræ utilitatis factas & faciendas, ut latius in eadem Bulla §. 8. & concordat regula 46. cancellaria. Fagnanus in c. ex parte n. 30. de fœdis.

Corollarium 1. prohibito Pii V. mox declarata non comprehendit loca & terras confiscatas ob delicta, de quibus in constitutione 65. Gregorii XIII. *incip. tanta* ut ibi declaratur in §. 13. in Bullario *tom. 2.* pag. 446. idemque delaravit Sixtus V. in constitutione 6. §. 8. pag. 491.

Corollarium 2. Similiter non comprehendit ea loca, quæ Camera emit à Baronibus juxta constitutionem 41. Clementis VIII. §. 14. in Bullario *tom. 3.* pag. 55.

Objicies contra responcionem datam. Si pontifex non posset alienare bona immobilia ad sedem Apostolicam spectantia, proveniret hæc inabilitas ex lege, quâ Pontifices antecessores supra recensiti talem alienationem irritam declararunt, atqui Pontifex successor non obligatur lege antecessoris, cum par in parem non habeat imperium c. *innotuit de Eleet.* imo per tacitam contraventionem, papa videretur eam tollere. Ergo.

Resp. Dist. Maj. proveniret à lege manente in terminis puræ legis N. Maj. proveniret à lege, sed per successorem semper jurato acceptata & firmata C. atqui pontifex successor non obligatur lege antecessoris manente in terminis puræ legis C. Min. non obligatur lege jurato acceptata & firmata. N. M. & Conseq.

§. V.